

**STRATEGIJA RAZVOJA ZVANIČNE
STATISTIKE
2014-2018. godina**

Novembar 2013. godina

UVOD

Strategija razvoja zvanične statistike 2014-2018. godina (u daljem tekstu: strategija) jeste druga strategija koja se priprema se za zvanični sistem Crne Gore u skladu sa Zakonom o zvaničnoj statistici. Strategija razvoja zvanične statistike određuje dugoročne ciljeve na bazi postojećeg stanja, potreba i budućeg razvoja.

Uvažavajući opšti cilj zvanične statistike, a to je potpuna harmonizacija zvanične statistike sa pravnim poretkom EU za oblast statistike do 2018. godine, staregijom su definisani ciljevi, očekivani rezultati, kao i indikatori kojima će se mjeriti napredak u ostavrivanju istih.

Za potrebe srednjoročnog planiranja razvoja zvanične statistike izrađen je i Program zvanične statistike za periodu od 2014-2018. godina, koji se bazira na razrađenom pojmu statističkog proizvoda, a iz njega izvedeni Godišnji plan istraživanja, kao kratkoročni dokument, razraduje statističke aktivnosti do nivoa statističkih istraživanja. Strategija zvanične statistike 2014. - 2018. godine, kao i Progrma zvanične statistike odnose se na isti petogodišnji period za koji Vlada Crne Gore priprema Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Stoga, Strategija, kao i Program zvanične statistike predstavljaju i detaljan plan usklađivanja Poglavlja 18. Statistika.

Razvoj zvanične statistike koji je planiran ovom Strategijom neophodan je i moguć, a njegova realizacija zavisi i od obezbjedjivanja potrebnih ljudskih, finansijskih resursa i pomoći međunarodnih institucija.

Direktorica Zavoda za statistiku

mr Gordana Radojević

1. MISIJA

Zadatak zvanične statistike je da obezbjeđuje kvantitativne i reprezentativne informacije o ekonomskom, demografskom, socijalnom i stanju životne sredine u Crnoj Gori, svim korisnicima po međunarodno definisanoj metodologiji i najvišim profesionalnim standardima. Podaci za nacionalne potrebe i međunarodnu diseminaciju se obezbjeđuju sa minimalnim troškovima.

Moderan pristup menadžmenta, stručno usvršavanja kadra, redovno usklađivanje sa međunarodnim standardima, orijentacija ka korisnicima, modernizacija procesa i poboljšanje radnih uslova su najvažnije aktivnosti koje omogućavaju Zavodu za statistiku Crne Gore da ispuni misiju.

2. VIZIJA

Naša vizija je da Zavod za statistiku Crne Gore bude prepoznat kao institucija koja obezbjeđuje međunarodno uporedive, pouzdane i pravovremene podatke u skladu sa potrebama korisnika na nacionalnom i međunarodnom nivou. To podrazumjeva stvaranje jedinstvenog usklađenog metodološkog evropskog sistema koji uz korišćenje najsavremenije tehnologije a uz minimalan trošak ljudskih i finansijskih resursa dostavlja najkvalitetniji podatak u najkraćem mogućem roku i na najpristupačniji mogući način svim korisnicima u isto vrijeme.

3. PRAVNI OSNOV DONOŠENJA STRATEGIJE ZVANIČNE STATISTIKE 2014. – 2018.

Izrada Strategije razvoja proizilazi i zasniva se na pravnoj osnovi definisanoj sledećim nacionalnim i međunarodnim dokumentima:

- Zakon o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 18/12 od 30.03.2012)¹
- Regulativa Evropskog Parlamenta i Evropskog Savjeta o evropskoj statistici 223/2009²;
- Regulativa o Evropskom statističkom programu 2013. - 2017.³
- Evropski statistički Kodeks Prakse⁴

---

¹ [Zakon o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike \("Sl. list Crne Gore", br. 18/12 od 30.03.2012\)](#)

² [Regulation \(EC\) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2009](#)

³ [Regulation \(EU\) no 99/2013 of the European Parliament and of the Council of 15 January 2013 on the European Statistical Programme 2013-17](#)

⁴ [European Statistics Code of Practice](#)

Zakon o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike Crne Gore

Strategija razvoja zvanične statistike Crne Gore, principi zvanične statistike, organizacija, poslovi i koordinacija sistema zvanične statistike uređeni su Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike, koji je usklađen sa evropskim standardima i zahtjevima.

Shodno članu 20. navedenog Zakona Strategijom razvoja utvrđuju se razvojni pravci i ciljevi zvanične statistike Crne Gore. Strategiju priprema Zavod za statistiku u saradnji sa drugim proizvođačima zvanične statistike.

Sistemom zvanične statistike Crne Gore obuhvaćeni su sljedeći proizvođači zvanične statistike koji učestvuju u pripremi Strategije razvoja zvaničnog statističkog sistema:

1. Zavod za statistiku Crne Gore - MONSTAT;
2. Centralna banka Crne Gore;
3. Organ državne uprave nadležan za poslove finansija;
4. Drugi proizvođači zvanične statistike određeni programom zvanične statistike.

Regulativa Evropskog Parlamenta i Evropskog Savjeta o evropskoj statistici 223/2009

Ova regulativa predstavlja zakonski okvir evropskog statističkog sistema. Njome je definisana struktura evropskog statističkog sistema, ali su definisani i zakonski instrumenti koji se koriste za koordiniran i strateški rad zvanične statistike na nivou EU. Kao zakonski instrumente za implementaciju zakonskog okvira prepoznamo:

- Višegodišnji program rada,
- Godišnji plan rada, i
- Strategiju razvoja zvanične statistike.

Regulativa o Evropskom statističkom programu 2013 – 2017. godina

Regulativa o Evropskom statističkom programu definiše aktivnosti koje će se sprovesti u okviru ESS u periodu od 2013 – 2017. godina Crna Gora je u cilju harmonizacije svog zvaničnog statističkog sistema pripremila Program zvanične statistike 2014. – 2018. u kojem su definisani opšti i sektorski razvojni ciljevi, kao i spisak aktivnosti/istraživanja koja će se implementirati u navedenom periodu u cilju ispunjenja ciljeva i brže harmonizacije sa ESS. Program predstavlja dokument kojim su definisani opšti ciljevi, dok Strategija, sa druge strane, dopunjava Program definišući strateške pravce u kojim će se crnogorska zvanična statistike razvijati.

Evropski statistički Kodeks prakse

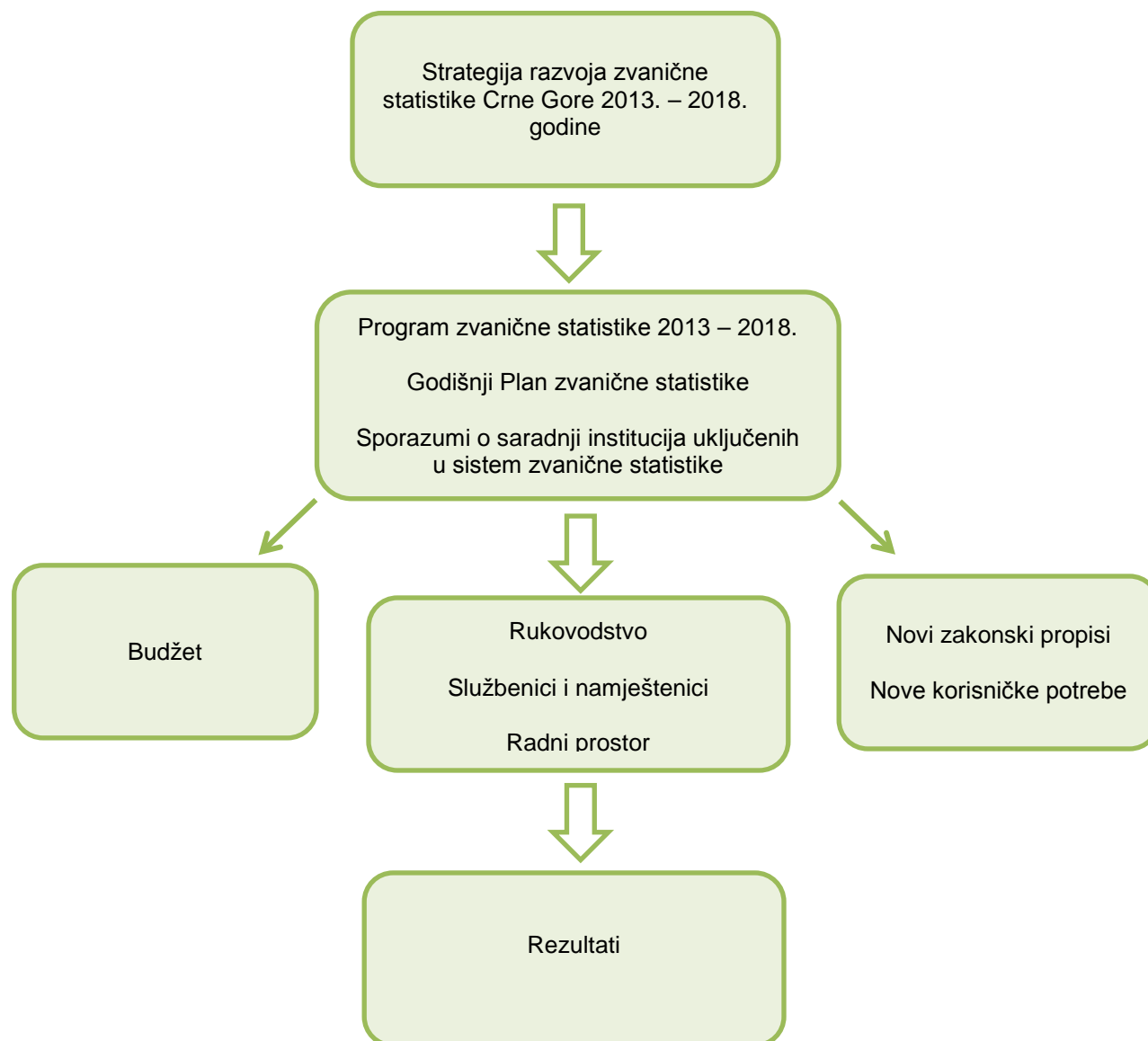
Svrha zvanične statistike jeste kontinuirani razvoj statistike te proizvodnja i diseminacija statističkih podataka u skladu sa principima zvanične statistike.

Principi Kodeksa prakse evropske statistike su inkorporirani u Zakon o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike. Shodno tome, zvanična statistika i implementacija njenih strateških ciljeva se zasniva na sledećim principima: profesionalna nezavisnost, mandat za prikupljanje podataka, adekvatnost resursa, posvećenost kvalitetu, poverljivost statističkih podataka, nepristrasnost i objektivnost, dobra metodologija, odgovarajuće statističke procedure, smanjenje opterećenja izvještajnih jedinica, ekonomičnost troškova, relevantnost, tačnost i pouzdanost, blagovremenost i preciznost, koherentnost i uporedivost i dostupnost i jasnost podataka.

4. IMPLEMENTNACIJA STRATEGIJE

Strategija razvoja zvanične statistike Crne Gore 2013 - 2018. godine je usmjerena na postizanje konkretnih rezultata u pomenutom periodu.

Proces ostvarenja ciljeva mora biti kontrolisan koordinisanim i kvalitetnim statističkim sistemom. Taj sistem prikazan je na sljedećoj slici:

5. STRATEŠKI CILJEVI

CILJ 1: Usklađivanje zvanične statistike Crne Gore sa pravnim poretkom Evropske unije koji se odnosi na zvaničnu statistiku.

Opis cilja:

Potpuna usklađenost sa EU *acquis* u "Poglavlju 18: Statistika" znači obezbjediti zvaničnu statistiku o društveno-ekonomskom kretanju Crne Gore, u skladu sa međunarodnim standardima koji se primjenjuju u ESS-u. U cilju sticanja potpune usaglašenosti neophodno je usvojiti pravnu tekovinu EU i stvoriti uslove za njenu implementaciju u okviru crnogorskog statističkog sistema.

Pravna tekovina za oblast zvanične statistike pokriva proizvodnju i upravljanje statistikom u skladu sa principima evropskog kodeksa prakse. Harmonizacija zvaničnog statističkog sistema Crne Gore sa Evropskim statističkim sistemom ogleda se u poštovanju i primjenjivanju principa Kodeksa prakse u procesu proizvodnje statistike koji obuhvata prikupljanje, proizvodnju, obradu i diseminaciju statističkih podataka, kao i upravljanju cjelokupnog sistema. Potpuna usklađenost podrazumijeva da su svi statistički procesi u okviru statističkih oblasti u skladu sa međunarodnim standardima i definisanim pravni okvirom.

Usvajanje i implementacija pravne tekovine ESS, poštovanje principa Kodeksa prakse i međunarodno usvojenih metodologija, korišćenje adekvatnih alata i procedura u toku procesa proizvodnje statistike rezultiraće stvaranjem uporedivih podataka na međunarodnom nivou, pa samim tim omogućiće integraciju statističkog sistema Crne Gore u ESS.

Očekivani rezultati:⁵

- Potpuno se uskladiti sa zahtjevima Evropskog statističkog sistema (u daljem tekstu ESS-a) u pogledu raspoloživosti statističkih pokazatelja i metodologije koja su primjenjuje u proizvodnji istih;
- Obezbijediti zvaničnu statistiku relevantnu za donošenje i praćenje nacionalne politike, kao i politika koje se definišu na nivou EU;
- Unaprijediti saradnju sa međunarodnim statističkim institucijama, kao i sa nacionalnim statističkim institutima zemalja članica EU-a u cilju prihvatanja najbolje međunarodne prakse;
- Izvršiti prenos podataka EUROSTAT - u u rokovima koji su definisani programima transmisije;
- Sistemski primijeniti međunarodne i nacionalne klasifikacije.

---

⁵ Detaljni prikaz očekivanih rezultata u odnosu na statističke oblasti prikazan je u Programu zvanične statistike 2014-2018. godina

Indikatori:

- Zakon o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike u potpunosti implementiran u skladu sa međunarodni standardima;
- Metodologije statističkih istraživanja u crnogorskom statističkom sistemu u potpunosti usklađene sa relevantnim metodološkim okvirom evropske zvanične statistike;
- Zvanični statistički podaci o društveno-ekonomskim kretanjima u Crnoj Gori dostupni u Eurostatovoj bazi podataka, kao i objavljeni u zvaničnim saopštenjima i publikacijama Eurostata;
- Povećan broj relevantnih setova podataka i varijabli transmitovanih Eurostatu, koji su verifikovani i objavljeni;
- Pripremljeni i objavljeni izvještaji o kvalitetu koji se redovno ažuriraju;
- Usvojene i implementirane sve relevantne međunarodne klasifikacije na nivou proizvođača zvanične statistike;
- Upotreba relevantnih međunarodnih klasifikacija usvojena i implementirana od strane svih statističkih administrativnih izvora;
- Preklasifikovane stare klasifikacije (prema novim kodovima);
- Uspostavljeni i redovno ažurirani statistički registri (biznis, prostorni, poljoprivredni registar);
- Statistički registri uvezani sa administrativnim registrima.

CILJ 2: Upravljanje kvalitetom kroz praćenje primjene Kodeksa prakse Evropske statistika

Opis cilja:

Zvanična statistika u svim zemljama EU, pa samim tim i svim zemljama proširenja koje apliciraju za pristupanje EU treba da bude proizvedena na osnovu principa Evropskog statističkog kodeksa prakse (CoP). Kodeks evropske statistike postavlja 15 ključnih principa za proizvodnju i diseminaciju zvanične statistike i institucionalno okruženje u kojem nacionalne statističke vlasti i statističke vlasti Unije funkcionišu.

Sami proces pregovora po pitanju Poglavlja 18 – Statistika uslovio je znatne strukturalne i koordinacione izmjene u statističkom sistemu Crne Gore koje su nastale prilikom harmonizacije i integracije nacionalnog sistema u ESS. U skladu sa izmjenama koje su se nametnule u procesu pregovora MONSTAT je u mnogo čemu izgradio temelje stabilnijem i održivijem nacionalnom statističkom sistemu usvajanjem novog Zakona o statistici i sistemu zvanične statistike (sl. list 18/2012). U novom Zakonu o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike Crne Gore, u potpunosti je inkorporiran Kodeks prakse s čime je omogućeno da se svi zvanični proizvođači statistike zakonski obavežu na poštovanje i implementaciju svih 15 principa.

U okviru Kodeksa prakse definišu se institucionalno okruženje, statistički procesi i statistički rezultati. Od ključnog značaja za dalji razvoj nacionalnog statističkog sistema posebno se izdvaja razvoj stabilnog institucionalnog okruženje. U okviru njega najviše pažnje se poklanja principima: profesionalna nezavisnost i posvećenost kvalitetu.

Treba istaći da je u okviru EU pokrenut predlog za izmjenu i dopunu zakona o statistici (Regulativa (EZ) br 223/2009) koja uključuje osnivanje deklaracije o "Posvećenosti povjerenju u statistiku" (CoC). Pored Evropskog statističkog Kodeksa Prakse (COP), a posebno principa nezavisnosti, CoC takođe ima za cilj jačanje statističkog upravljanja u EU i očuvanje vjerodostojnosti evropske statistike. Monstat ima u vidu ovaj predlog, i prati dalji tok usvajanje istog kako bi uskladio svoje planove za dalji razvoj po pitanju usklađivanja.

Monitoring

Usvajanje i implementacija Evropskog statističkog kodeksa prakse prati se preko izvještaja i definisanih aktivnosti za napredak sa misija procjene koje su organizovana od strane Eurostat-a.

Očekivani rezultati:

- Održavati profesionalnu nezavisnost zvanične statistike na svim nivoima odgovornosti u procesu prikupljanja, obrade i diseminacije podataka;
- Osigurati raspoloživost podataka u skladu sa Kodeksom prakse Evropske statistike;

- Uraditi procjenu primjene Kodeksa prakse Evropske statistike na nivou sistema zvanične statistike Crne Gore;
- Uvesti sistem upravljanja kvalitetom koji se bazira na revidiranom Kodeksu prakse evropske statistike;
- Razvijati meta-data bazu podataka.

Indikatori:

- Svi indikatori Kodeksa prakse implementirani:
  - Postojanje jasnih pravila za imenovanje, razriješenje i trajanje mandata direktora nacionalnog zavoda za statistiku u zakonu o statistici ili drugim odgovarajućim pravnim aktima;
  - Formiran novi koordinacioni odbor za nacionalni statistički sistem (NSS) i ustanovljena nova jedinica koja bi upravljala ovim procesom;
- Stalni procentualni rast implementiranih aktivnosti predloženim u postojećim redovnih izvještajima sa misije procjene.

CILJ 3: Jačanje administrativnih kapaciteta kroz kontinuirani razvoj ljudskih potencijala kako bi se obezbjedila održivost zvanične statistika

Opis cilja:

Monstat je institucija koja se bavi stručnim i naučnim radom, ali je u opštem smislu moramo posmatrati kao kompletnu instituciju koja u okviru svog poslovanja obuhvata: upravljanje resursima, proizvodnjom zvanične statistike kao i diseminiranjem podataka putem modernih informatičkih tehnika. Iz gore navedenog moramo prepoznati tri osnovna pravca u kojem treba razvijati kadar Monstat-a a to su: (1) razvoja menadžerskih sposobnosti i (2) razvoj stručnog kadra;

Razvoj postojećih menadžera i dalje usavršavanje na polju upravljanja od ključnog je značaja za sve zaposlene. Dobrim upravljanjem podrazumijeva se angažovanje i stimulisanje svakog zaposlenog (kao individue) i ulaganje u njegov lični razvoj.

Imajući u vidu da prilikom procesa proizvodnje statistika se služi naučnim metodama nameće se činjenica da ljudski kadar zaposlen u statističkom sistemu mora posjedovati adekvatnu ekspertizu kako bi opravdao i ispunio definisane zahtjeve. Posebna okolnost koja otežava razvoj stručnog kadra, t.j. statističara po struci jeste činjenica da u Crnoj Gori ne postoji specijalistički kurs iz oblasti zvanične statistike, kao ni statistike uopšte. Razvoj individua u statističara po profesiji najčešće se odvija u okviru radnog iskustva što zahtjeva dugi rad i ozbiljnu obuku. Monstat prije svega prepoznaje potrebu da jača kadrovski potencijal sa mladim obrazovanim ljudima koji imaju iskustva sa statističkim istraživanjima ili teorijskim znanjem o statistici, ali i da razvija postojeći kadar sa praktičnim iskustvom i stručnim usavršavanjem. U tu svrhu Monstat je aktivan učesnik u mnogobrojnim kursevima i projektima koji podržavaju i ulažu u razvoj statističara.

Očekivani rezultati:

- Povećan broj zaposlenih u sistemu zvanične statistike u skladu sa Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji;
- Proširen fond znanja i vještina u procesu prikupljanja, obrade i diseminacije zvanične statistike, sa posebnim akcentom na upravljanje kvalitetom;
- Povećan broj zaposlenih sa završenim magistarskim i doktorskim studijama iz oblasti zvanične statistike;
- Jačanje saradnje sa Univerzitetima i širom naučno-istraživačkom zajednicom u cilju edukacije zaposlenih;

Indikatori:

- Definisana strategija upravljanja ljudskim resursima;
- Povećan broj obuka za menadžere o upravljanju;
- Definisana način interakcije menadžer-službenik;
- Povećan broj i redovno prisustvo zaposlenih Monstat-a na obuke u okviru ESS i drugih statističkih organizacija i institucija iz stručnih statističkih oblasti;

- Povećan broj učešća studenata u statističkim istraživanjima Monstat-a;
- Ustanovljeno i redovno održavanje programa obuke: Dani statistike, Škola statistike, itd;
- Učestvovanje u posebnim programima i projektima namijenjenim razvoju i izgradnji statističara po profesiji;

CILJ 4: Veće korišćenje administrativnih izvora u cilju smanjenja troškova i smanjenja opterećenosti izvještajnih jedinica

Opis cilja:

Statistički podaci koje zvanična statistika proizvodi prije svega moraju biti relevantni, pravovremeni i tačni kako bi zadovoljili potrebe korisnika, i kako bi se na osnovu njih mogle donositi odluke o smjeru politike i zaključci o društveno-ekonomskim kretanjima društva. Imajući u vidu da su resursi nacionalnih statističkih zavoda ograničeni, a na drugoj strani od njih se očekuje da će proizvoditi visoko kvalitetne podatke, jedino rješenje je dobiti veliku količinu statističkih podataka iz administrativnih izvora. Nacionalni statistički zavodi bi trebali imati mandat da utiču na stvaranje i održavanje administrativnih izvora. Ključna aktivnost koja se mora preduzeti je usklađivanje metodologije koju koriste administrativni izvori za prikupljanje podataka prema zahtjevima zvanične statistike, u stvari standardima EU. Na ovaj način, finansijski i teret odaziva će se smanjiti, a u isto vrijeme nacionalni statistički zavod može ponuditi veći broj i kvalitetnije podataka. Takođe, prilikom sprovođenja statističkog istraživanja vodi se računa o opterećenost izvještajnih jedinica, pa se u korišćenju administrativnih izvora ogleda i rješenje ovog problema. U cilju uspješne saradnje sa određenim organima koji imaju administrativne podatke, sklapamo Memorandume o saradnji preko kojih se definišu metodologije prikupljanja podataka, rokovi za slanje ali i podaci koji se dostavljaju. Korišćenje administrativnih podataka svakako predstavlja korist svih zainteresovanih strana.

MONSTAT shodno Zakonu o zvaničnoj statistici ima ulogu glavnog koordinatora zvaničnog statističkog sistema. Jedna od njegovih obaveza jeste kontrola i kreacija administrativnih izvora. Kako bi MONSTAT mogao da dobije usklađenu statistiku potrebno je da se svi administrativni izvori unaprijede i da se podigne nivo kvaliteta njihovih podataka. Ova aktivnost će se sprovesti u djelo tako što će zvanična statistika uticati i insistirati na usaglašavanje metodologije prikupljanja podataka administrativnih izvora sa metodologijom EU-a. Ukoliko administrativni izvori usklade svoje registre prema zahtjevima MONSTAT-a, Crne Gora će moći proizvoditi statistiku koja je usklađena sa EU standardima i međunarodno uporediva.

U cilju dobijanja kvalitetnih podataka iz administrativnih izvora, neophodno je da institucije od kojih MONSTAT preuzima podatke imaju popunjene, ažurirane i kvalitetne registre. Jedino u slučaju postojanja kvalitetnog podatka iz administrativnog izvora koji se mogu koristiti za potrebe korisnika, ne sprovodi se statističko istraživanje.

Monstat prepoznaje, kao jednu od ključnih komponenata razvoja, kreiranje novih i usklađivanje postojećih administrativnih izvora sa standardima i metodologijama EU. Posvećenost ovoj aktivnosti zahtjeva definisanje jasnih strateških ciljeva, kao i formiranje neophodnih instrumenata za postizanje jedinstvenog cilja: stvaranje kvalitetnih administrativnih izvora koji će služiti kao osnovni input za proizvodnju zvanične statistike.

Očekivani rezultati:

- Administrativni registri usklađeni sa metodologijom EU i redovno ažurirani
- Povećana upotreba podataka iz administrativnih izvora u proizvodnji zvanične statistike
- Ojačana uloga Zavoda za statistiku Crne Gore u kreiranju administrativnih izvora podataka, kako bi se povećalo korišćenje administrativne evidencije u statističke svrhe, a time i smanjila opterećenost izvještajnih jedinica i troškovi prikupljanja podataka;
- Uvedene tehnologije koje će pojednostaviti razmjenu administrativnih izvora između ograna državne uprave;

Indikatori:

- Uspostavljeni novi administrativni registri;
- Lista dostupnih i potencijalnih administrativnih izvora definisana i akcioni planovi razvoja administrativnih registara su spremni;
- Povećano korišćenje administrativnih registara za statističke svrhe;
- Potpisani memorandumu o saradnji sa svim relevantnim administrativnim izvorima o metodologiji prikupljanja i dostavljanju podataka;
- Smanjen broj statističkih istraživanja na bazi ankete;
- Smanjeno opterećenje izveštajnih jedinica.

CILJ 5: Poboljšanje organizacije i kontrole statističkih procesa uvođenjem modernih tehnologije

Opis cilja:

Statistika se brzo razvija, a broj njenih korisnika stalno raste, kao i njihova očekivanja i potrebe. Jedan od velikih problema koji mora biti riješen jeste činjenica da korisnici statistike žele najsvježije informacije u što kraćem roku i u adekvatnoj formi i obliku koja je laka za dalje rukovanje i vršenje analiza, a to stvara dodatni pritisak na statistički sistem. Imajući u vidu da su potrebe korisnika razlog postojanja statistike, zvanična statistika pokušava da se razvija u skladu sa njihovim potrebama. Danas, jedno od predloženih rješenja za povećanje brzine, tačnosti i dostupnosti podataka jeste korišćenje savremenih informaciono-tehnoloških instrumenata u procesu proizvodnje. Monstat ulaže u razvoj informaciono-tehnoloških instrumenata, ali ne samo njih kao alata već i u kadar koji se svakodnevno obučava i usavršava u okviru ove oblasti.

Očekivani rezultati:

- Stručni kadar obučen za rad i upotrebu informaciono-tehnoloških instrumenata, kao i posjedovanje zvaničnih licenca svih programa korišćenih za proizvodnju zvanične statistike
- Modernizovati proces prikupljanja, obrade i diseminacije podataka uvođenjem savremenih informacionih tehnologija;
- Unapređenje organizacije rada u smjeru centralizacije faze prikupljanja podataka;
- Unaprijediti standardizaciju statističkih procesa kroz razvoj postojećih i usvajanje novih procedura i uputstava kojima se standardizuje proces proizvodnje zvanične statistike;
- Razvoj sistema za praćenje, dokumentovanje i kontrolu svih faza u proizvodnji zvanične statistike.

Indikatori:

- Povećan broj i redovno prisustvo zaposlenih Monstat-a na obuke u okviru ESS i drugih statističkih organizacija i institucija o korišćenju informaciono-tehnoloških instrumenata
- Stručni kadar obučen za rad na licenciranim programima
- Povećan broj korišćenja najnovijih informaciono-tehnoloških alata u okviru stručnih sektora;

CILJ 6: Jačanje koordinacione uloge Zavoda za statistiku u statističkom sistemu Crne Gore i integracija sa ESS

Opis cilja:

Jedan od osnovnih ciljeva statističkog sistema Crne Gore jeste integracija u Evropski statistički sistem. U trenutku pristupanja pregovorima za ulazak u EU, Crna Gora se obavezala da će uskladiti svoju zvaničnu statistiku sa pravnom tekovinom EU. Usklađivanje pravne tekovine jeste osnovni korak u procesu pregovora, ali predstavlja samo prvi korak u postizanju cilju. Potpuna integracija predstavlja ne samo usklađivanje pravne tekovine već i stvaranje jakih komunikacijski kanala koje treba izgraditi između Nacionalnih statističkih zavoda sa zemljama članicama i Eurostata i na taj način postati dio sistema.

Evropski statistički sistem (ESS) je osmišljen kako bi pružio pouzdanu i uporedivu statistiku na nivou mreže EU-a koja obuhvata Eurostat, nacionalne statističke zavode u EU i država EFTA-e, kao i drugih nacionalnih proizvođača zvanične statistike poput centralnih banaka i ministarstava. Biti dio ove mreže znači biti obaviješten i uključen u proces razvoja i unapređenja statistike na nivou EU, što otvara vrata statističkom sistemu Crne Gore za dobijanje smjernica na koji način i kojim metodama proizvoditi uporedivu i pouzdanu statistiku na nivou EU iako nismo zemlja članica.

Uz pomoć ove mreže stvaraju se neophodni kontakti i stiče se znanje o različitim mehanizmima koji se koriste u svrhe razvoja jedinstvenog i standardizovanog sistema, kao što je prije svega razvoj zajedničkog statističkog 'jezika' kroz statističke programe i komitete za donošenje odluka na nivou ESS.

Postoje različiti instrumenti koji su razvijeni na nivou EU u cilju razvoja mreže i brže integracije zemalja proširenja u ESS. Ovi instrumenti najčešće se zasnivaju na razmjeni iskustava i prenošenju znanja a najčešće se ogledaju kroz veliki broj seminara, radnih grupa, obuka, dugoročnih i kratkoročnih ekspertskih misija, ali i mogućnosti bliskog upoznavanja sa EU sistemom kroz stažiranja u Eurostat ili nacionalne statističke institucije zemalja članica. Razvoj bilateralne ili multilateralne saradnje sa partnerima mreže ESS je neprocjenjiva vrijednost u pogledu razvoja kapaciteta i integracije statističkog sistema Crne Gore u ESS.

Svrha ovih instrumenata je da ljudski kapacitet statističkog sistema Crne Gore stvori kontakte s Eurostat-om i EU/EFTA-om, da poveća svijest i razmjenu informacija o ESS, i zapravo da se Crna Gora uključi u razvoj ESS tako što će se upoznati sa novim tehnikama i zahtjevima pravne tekovine.

Pored ESS takođe treba istaći da postoje i druge međunarodne institucije i organizacije s kojima Monstat treba da razvije partnerske odnose, a koje indirektno utiču na integraciju crnogorskog statističkog sistema u ESS. Između ostalog treba istaći stvaranje dobrih komunikacionih veza sa UN-ovim organizacijama kao što su IMF, Svjetska Banka, FAO, UNICEF, UNODC, UNECE, ali i drugih kao npr. SIDA, EFTA i

OECD. Stvaranjem dobrih odnosa sa ovim institucijama se razvija i širi dalje mreža koja potspješuje razvoj crnogorskog statističkog sistema ali i njegovu integraciju u savremene tokove razvoja zvanične statistike u Evropi a i u svijetu.

Očekivani rezultati:

- Razvijati koordinaciju statističkog sistema kroz pregovaračku strukturu koja je formirana za Poglavlje 18: Statistika;
- Povećano znanje o ESS-u, korišćenih metoda, standarda i termina za proizvodnju zvanične statistike na EU nivou;
- Ojačana saradnja crnogorskog statističkog sistema sa ESS-om
- Ojačana saradnja crnogorskog statističkog sistema sa ostalim međunarodnim institucijama i organizacijama

Indikatori:

- Redovna prisutnost kadra statističkog sistema Crne Gore na relevantnim i ključnim radnim sastancima i različitim vidovima obuka Eurostat-a;
- Redovna prisutnost kadra statističkog sistema Crne Gore na relevantnim i ključnim sastancima statističkih komiteta, radnih grupa i sastanaka najvišeg nivoa ESS;
- Redovna uključenost Monstat-a u programima razvoja ESS;
- Uspostavljanje formalnih bilateralnih partnerstva;
- Povećan broj bilateralnih memorandum o saradnji;
- Formalno članstvo Monstata u bilateralnim i regionalnim relevantnim grupama;
- Povećan broj projekata sa međunarodnim organizacijama;
- Učešće u regionalnim projektima međunarodnih institucija i organizacija;
- Članstvo Monstat-a u međunarodnim statističkim organizacijama (ISI, GDDS, SDDS, IEA);
- Redovna organizacija donatorskih sastanaka na godišnjem nivou.

CILJ 7: Razvoj diseminacije u skladu sa razvojem informacionih tehnologija i jačanje komunikacije sa korisnicima

Opis cilja:

Cilj zvanične statistike jeste proizvodnja statističkih podataka za potrebe svojih korisnika. Ona predstavlja zvanični izvor podataka koji su proizvedeni u skladu sa međunarodnim standardima i stručnim metodama, i prvenstveno služi širokom spektru korisnika za donošenje odluka i zaključaka o socijalno-ekonomskom kretanju društva na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou.

Imajući u vidu da se sve politike i odluke na makro nivou zasnivaju na statističkim podacima, zvanična statistika je od posebnog interesa kreatorima politika. S druge strane statistički podaci su alat i mnogim drugim korisnicima za donošenje zaključaka i sprovođenje analiza, kao npr. naučno-istraživačkim ili obrazovnim institucijama, ali i građanima. Princip od posebne važnosti za statistiku jeste garantovanje jednakog pristupa zvaničnim podacima za sve korisnike, bez obzira na njihove različite potrebe. Ovaj princip iznad svega povećava povjerenje i transparentnost zvanične statistike u javnosti, omogućavajući svim korisnicima isti tretman po pitanju dostupnosti i pravovremenost dobijanja podataka.

Kako bi se povećala dostupnost zvanične statistike korisnicima, MONSTAT, kao glavni koordinator i diseminator nacionalnog statističkog sistema mora unaprijediti prije svega: diseminacionu politiku (povećati vidljivost podataka) i politiku kvaliteta (proizvoditi kvalitetne podatke).

Diseminaciona politika mora biti definisana jasnim strateškim ciljevima od kojih posebnu pažnju posvećujemo povećanju jasnosti podataka, kanalima distribucije podataka i komunikaciji sa korisnicima. Korisnici imaju izuzetno raznovrsnu i dugu listu zahtjeva, što posebno zavisi od grupe kojoj korisnik pripada. Monstat prije svega mora razviti sistem formalnih konsultacija i dijaloga sa svim grupama korisnika. Grupisanjem korisnika brže će se ostvariti komunikacija, lakše će se pratiti promjene, ali ujedno će se jasnije identifikovati prioriteti korisnika.

Politika kvaliteta zasniva se isključivo na proizvodnji kvalitetnih podataka, u opštem smislu ona obuhvata kvalitet upravljanja statističkim sistemom i procesa proizvodnje, dok u užem smislu ona garantuje kvalitet konačnog rezultata, t.j. podatka. Zvanična statistika je posvećena razvoju politike kvaliteta i uspostavljanju sistema upravljanja, i njen cilj jeste upotreba svih raspoloživih kapaciteta u cilju postizanja maksimalnog kvaliteta. Jedino kvalitetnim podatkom statistika može zadovoljiti potrebe korisnika i odgovoriti adekvatno na njihove zahtjeve.

U cilju povećanja dostupnosti informacija o podacima i procesima, ali i upoznavanju šire javnosti sa kvalitetom statističkih podataka, MONSTAT razvija sve moguće alate za bolje predstavljanje statistike javnosti (izgradnja metadata - opisno predstavljanje statističkih termina i podataka). Na ovaj način Monstat brine o proizvodnji kvalitetnog

podatka, koji je dostupan za širu javnost ne samo kao finalan proizvod već objašnjen i prikazan prema fazama proizvodnje za lakše razumijevanje od strane korisnika.

Očekivani rezultati:

- Izgrađen stabilan statistički sistem u kojeg korisnici imaju povjerenje;
- Definisana i sprovedena jasna diseminaciona politika;
- Povećan kvalitet statističkih podataka;

Indikatori:

- Zakon o zvaničnoj statistici definiše nezavisnost Monstata od političkih i drugih uticaja u procesu proizvodnje i diseminacije zvanične statistike;
- Zakon o zvaničnoj statistici definiše koordinaciona uloga Monstata u nacionalnom statističkom sistemu;
- Zakon o zvaničnoj statistici definiše statističku povjerljivost;
- Formalno uspostavljena saradnja između proizvođača i korisnika zvanične statistike;
- Definisana i javno objavljena strategija diseminacije zvanične statistike;
- Kreatori politika su obavještavani o metodologiji statističkih procesa i kvalitetu statističkih rezultata s obzirom na kriterijume kvaliteta ESS;
- Instrukcije i uputstva o statističkoj proizvodnji i procesu diseminacije su dostupni. Ove uputstva su javno dostupna;
- Informacije o metodama i postupcima koji se koriste u statističkom sistemu su javno dostupni;
- Statistika je predstavljena u obliku koji olakšava pravilno tumačenje i smisleno upoređivanje podataka (sistem meta podataka je javno dostupan, svi diseminirani podaci su objavljeni s pojašnjenjima, edukacija korisnika je strateški definisana);
- Definisana i javno objavljena strategije politike kvaliteta zvanične statistike;
- Uspostavljen sistem kvaliteta upravljanja;
- Izvještaji o kvalitetu uspostavljeni i redovno objavljeni u okviru metabaze.

6. INSTRUMENTI ZA IMPLEMENTACIJU STRATEŠKIH CILJEVA

Ovaj dio opisuje instrumente, sredstva i financijske resurse za implementaciju strategije razvoja. Instrumenti opisani u nastavku će služiti kao glavni alati u postizanju ciljeva i rezultata definiranih u prethodnom poglavlju strategije.

Treba istaći da veći dio ovih instrumenata će biti obezbijeđen kroz predpristupne projekte pomoću: IPA nacionalni ili višekorisnički.

Za potrebe implementaciju strategije prepoznajemo sledeće instrumente koji će ubrzati i olakšati razvoj sistema zvanične statistike Crne Gore:

6.1. Instrument za implementaciju cilja broj 1:

- A. Projekti prikupljanja podataka – Pilot projekti

6.2. Instrument za implementaciju cilja broj 2:

- B. Misije procjene

6.3. Instrumenti za implementaciju cilja broj 6 i 3:

- C. Učešće na sastanke ESS
- D. Treninzi
- E. Stažiranja
- F. Studijske posjete i konsultacije

6.1. Instrument za implementaciju cilja 1

A. Projekti prikupljanja podataka – Pilot projekti

Prikupljanje podataka je važan element u implementaciji nove i postojeće pravne tekovine. Glavna svrha pilot projekata su procjene i savjeti stručnjaka, prenos znanja i financijski doprinosi za nacionalni statistički zavod u cilju implementacije statističkih pilot istraživanja i prikupljanje podataka u onim područjima gdje je to zahtijevano uglavnom novom pravnom tekovinom, a ponekad i postojećom legislativom (ali u ograničenom vremenskom razdoblju).

6.2. Instrument za implementaciju cilja 2

B. Misije procjene.

Misije procjene organizovane su od strane Eurostat-a a služe za procjenu usuglašenosti nacionalnog zavoda za statistiku i cjelokupnog nacionalnog sistema zvanične statistike sa Evropskim Kodeksom prakse. Do sada je sprovedena jedna runda misija procjena na nivou EU i zemalja proširenja, a u planu je druga runda u koja će se sprovesti u periodu od 2014-2016.

6.3. Instrumenti za implementaciju cilja 6 i 3

C. Učešće na sastanke ESS

Učestvovanje na seminarima, radnim sastancima, radnim grupama i drugim obukama u okviru ESS omogućuje učesnicima upoznavanje s postojećom pravnom tekovinom, problemima i rješenjima za njenu implementaciju, kao i inpute za razvoj nove legislative. Učesnici će imati priliku izraziti svoje mišljenje u izradi novih propisa EU, pružiti dalju i čvršću integraciju u ESS, pratiti razvoj u različitim područjima statistike, steci stručno znanje, kao i učestvovati u pripremi novih istraživanja i elaboraciji novih statistika.

D. Treninzi

Statistika je područje koje obuhvata mnogo različitih područja. Usklađivanje, potreba za uporedivosti, dobro poznavanje i informacije o novim metodama i pojavama posebno su važni za proizvodnju kvalitetnih statističkih podataka. Stoga, osposobljavanje i učenje u statistici su neophodni kako bi se zadovoljile trenutni izazovi. Treninzi u različitim i najraznovrsnijim oblastima statistike su neophodni alat za dalji razvoj i usavršavanje.

E. Stažiranja

To je oblik treninga u kojem službenici imaju mogućnost da stažiraju u Eurostatu ili nacionalnom statističkom zavodu zemalja članica. Stažiranje obično traje tri do pet mjeseci, što daje priliku za temeljno izučavanje Europskog statističkog sistema, i za dobijanje sveobuhvatnog uvida u funkcionisanje cijelog statističkog sistema i definicija različitih područja statistike.

F. Studijske posjete i konsultacije

Studijska putovanja i konsultacije su osnovni alat za sticanje novih znanja za zemlje proširenja EU. Cilj ovih aktivnosti je uzeti u obzir specifične potrebe same zemlje i pružiti joj zahtijevanu pomoć u određenom trenutku za traženu oblast. Tema studijskih posjeta i konsultacija je odabrana prema prioritetima same zemlje koja ih traži, a obuhvata posebna statistička područja.

OBRAZLOŽENJE

1. PRAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE STRATEGIJE

Pravni osnov za donošenje Strategije razvoja zvanične statistike 2014. – 2018. godine sadržan je u članu 20 stav 3 Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Službeni list CG", broj 18/12), kojim je propisano da Vlada Crne Gore donosi Strategiju razvoja zvanične statistike.

2. RAZLOZI ZA DONOŠENJE STRATEGIJE

Kao jedan od strateških dokumenata Zavoda za statistiku Strategijom razvoja zvanične statistike 2014. – 2018. godine utvrđuju se razvojni pravci i ciljevi zvanične statistike Crne Gore, za period od pet godina. Sve prioritete aktivnosti zvanične statistike, sažete su i inkorporirane u ovom dokumentu.

Strategija razvoja zvanične statistike Crne Gore oslanja se na strateške ciljeve harmonizacije sistema zvanične statistike sa evropskim statističkim zakonodavstvom. Samo uz ovako punu harmonizaciju dva zakonodavstva moguće je upoređivati, vrednovati i donositi odluke o potrebnim mjerama za unapređivanje pojedinih segmenata društvenog života.

Danas je statistika samo jedan od izvora informacija za kreiranje ekonomskih i društvenih ciljeva Crne Gore, pa je samim tim i ovaj petogodišnji dokument u samom centru procesa donošenja tih odluka. Zbog te uloge zahtjeva se da statistički podaci zadovolje visoke kriterijume kvaliteta.

Strategija razvoja zvanične statistike je dokument čija je svrha definisanje dugoročnih ciljeva, ali i opštih načela, smjernica i kriterijuma za sprovođenje i razvoj zvanične statistike Crne Gore. Ona predstavlja osnovu za određivanje statističkih aktivnosti i pokazatelja usklađenih sa zahtjevima i potrebama krajnjih korisnika. Određuje dugoročne ciljeve na temelju sagledanog stanja i potreba za daljim razvojem.

Strategija sadrži misiju, viziju, pravni osnov donošenja, implementaciju strategije, strateške ciljeve i instrumente za implementaciju strateških ciljeva.

Razvoj statističkog sistema je složen proces koji zahtijeva stalan dijalog s korisnicima statističkih podataka, davaocima podataka i drugim proizvođačima zvanične statistike, uz primjenu međunarodnih standarda. Posebnu važnost pritom ima poštovanje pravila statističke povjerljivosti i osiguranje međunarodne uporedivosti statističkih pokazatelja. Iz tih razloga nedefinisanost dugoročnih strateških ciljeva, imalo bi za posledicu neinformisanost korisnika podataka – Vlade Crne Gore, Evropske komisije, privrednih subjekata, naučno – istraživačkih ustanova i dr. što se na sadašnjem putu razvoja evropske Crne Gore ne smije dozvoliti. Zbog toga Strategija razvoja zvanične statistike

2014 -2018. godine znači određivanje pravih smjernica, kriterijuma i ciljeva za razvoj i unapređenje zvanične statistike

3. SREDSTVA POTREBNA ZA SPROVOĐENJE OVE STRATEGIJE

Za primjenu Strategije razvoja zvanične statistike 2014 -2018. godine, kao petogodišnjeg strateškog dokumenta, Zavoda za statistiku nije potrebno obezbijediti finansijska sredstva u Budžetu Crne Gore. Ali usvajanjem ovog dokumenta, nastaje obaveza njegove realizacije kroz Program zvanične statistike i godišnje planove za period od pet godina.